

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΚΒ΄ ΚΥΚΛΟΣ
ΣΕΙΡΑ Α΄
ΕΚΔΗΛΩΣΗ 10^η

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ – ΠΕΡΙΛΗΨΗ – ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Μέρος β

Στην τελευταία μας συνάντηση ασχοληθήκαμε με το πεδίο της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής και την Επανάσταση που χρειάζεται να γίνει στο Στρατηγικό Δόγμα της Χώρας.

Η νέα πολιτική ηγεσία της Επανάστασης του 1909 (Βενιζέλος) χάραξε μια συγκροτημένη Επαναστατική Εξωτερική και Αμυντική Πολιτική. Η πολιτική αυτή εβασίζετο σε μια σωστή ανάλυση της τότε ιστορικής πραγματικότητας, και σε μια επακόλουθη πρόβλεψη των εξελίξεων. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα που συστήθηκε το 1815 και ανασυγκροτήθηκε το 1856 (Πόλεμος Κριμαίας) και το 1871 (ΓαλλοΠρωσικός Πόλεμος), στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ευρίσκετο σε διαδικασία αποσύνθεσης. Συνέπεια της αποσύνθεσής του θα ήταν και η επικείμενη διάλυση των Αυτοκρατοριών που είχαν απομείνει ως ιστορικά απολιθώματα των Ευρωπαϊκών εξελίξεων: της ΑυστροΟυγγρικής, της Ρωσικής και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Με την αποδόμηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας θα εδημιουργούντο νέα δεδομένα στο πολυδύναμο ΒαλκανοΜικρασιατικό γεωπολιτικό πεδίο. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι έδειξαν την κατεύθυνση των εξελίξεων και επαλήθευσαν τη θεωρητική ανάλυση της κατάστασης. Η έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου εσήμαινε τη διάλυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος. Ο σκληρός πυρήνας της διαπάλης ήταν μεταξύ Μ. Βρετανίας και Γερμανίας. Η θεωρία του Ευρωπαϊκού Συστήματος προέβλεπε την υπερίσχυση της Αγγλίας στον αγώνα αυτόν. **Η Στρατηγική του Βενιζέλου συνίστατο λοιπόν στον στενό συντονισμό της δράσης της Ελλάδας στον περιφερειακό χώρο της με τη δράση της Αγγλίας στο παγκόσμιο περιβάλλον. Ο στόχος του συντονισμού αυτού ήταν να καταστεί η Ελλάδα ηγετική δύναμη του γεωπολιτικού πεδίου της ενόψει της κατάρρευσης της**

Οθωμανικής Αυτοκρατορίας («Η Ελλάδα των Δύο Ηπείρων και των Πέντε Θαλασσών»). Η αποτυχία της στρατηγικής οφείλεται στο ότι η Νέα Πολιτική μετά την Επανάσταση του 1909 δεν συμπεριέλαβε σε ένα ενιαίο πλάνο μια ισοβαρή επαναστατική εσωτερική πολιτική μαζί με το νέο Στρατηγικό Δόγμα. Ακολούθησε την Αρχή της Συνέχειας στα εσωτερικά θέματα, αντι της επιβεβλημένης Αρχής της Ασυνέχειας. Έτσι στο Πολιτειακό ζήτημα, παρά την πίεση της Στρατιωτικής Επαναστατικής Επιτροπής για πλήρη αλλαγή της μορφής της πολιτείας με τη σύγκληση Συντακτικής Εθνοσυνέλευσης, ο Βενιζέλος επέμενε σε μια απλώς Αναθεωρητική Βουλή. Ισχνές ή ανύπαρκτες ήταν και οι μεταρρυθμίσεις στους άλλους τομείς του κοινωνικού βίου. Έτσι η κοινωνία δεν ενεργοποιήθηκε με ανύψωση του δυναμικού της, ενώ η Φαυλοκρατία και ο Παλαιοκομματισμός παρέμειναν ενεργοί και ακύρωσαν τη δυναμική της νέας στρατηγικής. Παρεμπόδισαν και καθυστέρησαν τις έγκαιρες, σύντομες ενέργειες στην αρχή του Α΄ Πολέμου, προκάλεσαν Διχασμό και τελικά ανέτρεψαν την πορεία της χώρας το 1920. **Στρατηγική που ακολουθείται κατά το ήμισυ, και εφαρμόζεται από αυτόν που δεν πιστεύει σε αυτήν και την έχει αντισταρτευθεί, είναι μια γελοιότητα.** Ο Σχεδιασμός του Βενιζέλου εβασίζετο, μετά την Νίκη της Εγκάρδιας Συνεννόησης (με την αποφασιστική βοήθεια των Η.Π.Α., που για πρώτη φορά ενεπλέκοντο θεμελιακά στο παγκόσμιο γίγνεσθαι) και την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σε δύο σκέλη: Πρώτον στον απόλυτο στρατηγικό συντονισμό με την Μ. Βρετανία. Και δεύτερον στο να αναδειχθεί η Ελλάδα ισχυρή εγγυήτρια ασφαλείας και δύναμη πολιτισμού στην Εγγύς Ανατολή. Η συνέργεια με την Αγγλία από το ένα μέρος και ο σταθεροποιητικός ηγετικός ρόλος της χώρας στο νότιο κυρίως τμήμα του ΒαλκανοΜικρασιατικού Πεδίου θα ανεδείκνυαν την Ελλάδα σαν φυσικό πόλο οργάνωσης του όλου χώρου στη μεταπολεμική περίοδο. Αλλά η νέα Κυβέρνηση μετά το 1920 είχε έλλειμμα αξιοπιστίας και ως προς τα δύο σκέλη. Δεν έπειθε για την ειλικρίνεια της αποδοχής της του στρατηγικού δόγματος απόλυτης συνεργασίας με την Αγγλία. Και δεν έπειθε ότι έχει συλλάβει σωστά και μπορούσε να επιβάλλει ένα σταθεροποιητικό και πολιτισμικό ρόλο της χώρας στην ευρύτερη περιοχή, και ιδίως στην περιοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ώστε να αποτελέσει η Ελλάδα τον φυσικό πυρήνα της νέας ανασυγκρότησης του πεδίου. Έτσι, στην αρχή της, ενώ συνέχισε τη Βενιζελική στρατηγική για τη Μ. Ασία, δεν εξασφάλιζε τις αντικειμενικές συνθήκες για την επιτυχία της. Έπαιξε τον ρόλο του και το μόνιμο χαρακτηριστικό του Συστήματος της Φαυλοκρατίας στον Νεοελληνισμό – η επιλογή ακατάλληλου ανθρώπινου παράγοντα ιδίως σε θέσεις-κλειδιά. Όταν δε άλλαξαν τα δεδομένα με την εμφάνιση και άνδρωση του εθνικού κινήματος του Κεμάλ Ατατούρκ και την υποβάθμιση της σημασίας της Υψηλής Πύλης στα τεκταινόμενα εντός της ηττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δεν αναπροσάρμοσε τους άμεσους στόχους της Εθνικής Στρατηγικής ούτε ανέλυσε τους τρόπους και τα μέσα επιτεύξεώς τους. **Ήλθε έτσι η συντριβή και η Μικρασιατική Καταστροφή ως αποτέλεσμα προσεχές μεν και φανερότερο των σφαλμάτων της Κυβερνήσεως Γούναρη, απώτερο δε και**

ουσιαστικότερο του θεμελιώδους σφάλματος του Βενιζέλου να μην ολοκληρώσει την εντολή της Επανάστασης βάσει της Αρχής της συνολικής, ριζοσπαστικής, ειδωλοκλαστικής και ελευθεροκεντρικής Στρατηγικής Αναγέννησης της χώρας και καθαισμού της από τη Φαυλοκρατία, τον Παλαιοκομματισμό και το κρατικοφεουδαρχικό μοντέλο κοινωνικοπολιτικής συγκρότησης.

Η κατάληξη ήταν πια δεδομένη. Αυτό που χρειαζόταν μετά ήταν επαναπροσαρμογή του Στρατηγικού Δόγματος της χώρας στα νέα δεδομένα. Αφού η Ελλάδα απέτυχε να αναλάβει τον ηγετικό ρόλο στο περιφερειακό πεδίο, θα έπρεπε να συνεργαστεί με τη νέα Τουρκία για την ασφάλεια, ισχύ και πρόοδο των χωρών της Εγγύς Ανατολής. Έτσι συνελήφθη η δεύτερη Βενιζελική Στρατηγική της στενής συνέργειας με την Τουρκία (Συνθήκη της Άγκυρας, 1930). Αυτή ακολουθήθηκε βασικά έκτοτε μέχρι το 1955. Το 1936 η Ελλάδα συμφώνησε για την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάνης υπέρ της Τουρκίας ως προς τα Στενά (Συνθήκη του Montreux).

Το Σύστημα Ισορροπίας Δυνάμεων, που επικρατούσε στην Ευρώπη (και στον κόσμο κατά τη νεότερη εποχή της παγκόσμιας κυριαρχίας των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων), ωθεί προς την αποδόμηση του φυσικού ολοκληρώματος ενός γεωπολιτικού χώρου, ενθαρρύνοντας τις κεντρόφυγες και απωθητικές δυνάμεις μεταξύ των μελών του χώρου μέσω της άσκησης διαφορετικών ροπών και αντιθέτων συμφερόντων στα διάφορα κράτη. Από το μέρος τους, τα κράτη που ανήκουν στο δεδομένο περιφερειακό πεδίο συντάσσονται με τη μια ή άλλη Μεγάλη Δύναμη του Συστήματος Ισορροπίας Δυνάμεων για να μεγιστοποιήσουν το βάρος της επιρροής τους στο γεωπολιτικό τους περιβάλλον. Ένα απλό παράδειγμα για τη λειτουργία αυτού του μοντέλου παρουσιάζει η ιστορία της Τεγέας και της Μαντινείας κατά την αρχαιότητα. Και οι δυο ισχυρές πόλεις-κράτη ευρίσκονταν στο ίδιο γεωπολιτικό πεδίο, στο ίδιο οροπέδιο μάλιστα της Τρίπολης. Η ύπαρξη ισχυρών πόλων στον γενικότερο Ελληνικό χώρο, η Σπάρτη από τη μια μεριά στον νότο και το Άργος ή η Αθήνα από την άλλη Βορειοανατολικά έκανε ώστε η πολιτική των δυο πόλεων της Αρκαδίας να είναι συστηματικά αντιθετική μεταξύ τους.

Παρά την εξακολούθηση ενός πληγωμένου και μεταβατικού Συστήματος ισορροπίας δυνάμεων κατά τον Μεσοπόλεμο (τροποποιημένου μεν από τις συνθήκες μετά τον τερματισμό του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και από την ίδρυση της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά επανελθόντος γρήγορα, αν και προσωρινά, στη βασική του δομή με τονισμό όμως της βασικής διπολικότητας Αγγλίας-Γερμανίας και με ανερχόμενη δύναμη τη Σοβιετική Ένωση), το Δεύτερο Βενιζελικό Δόγμα παρέμενε εν ισχύ, αν και όχι πάντα υπό πλήρη λειτουργικότητα.

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο το Παγκόσμιο Σύστημα Ισορροπίας Δυνάμεων μετέπεσε σε καθαρό Διπολικό, με δυο πόλους τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική

Ένωση. Το Μοντέλο που περιέγραφα παραπάνω της άσκησης φυγόκεντρων και απωθητικών ροπών σε ένα γεωπολιτικό πεδίο από την ύπαρξη περισσότερων της μιας ηγετικών δυνάμεων στο παγκόσμιο σύστημα έδωσε στη μεταπολεμική περίοδο τους ακραίους καρπούς του: το πολυδύναμο ΒαλκανοΜικρασιατικό πεδίο διεμελίσθη σε δυο με το Σιδηρούν Παραπέτασμα μειώνοντας στο ελάχιστο τις σχέσεις μεταξύ κρατών που ανήκαν στη μια ή την άλλη πλευρά του. Ελλάδα και Τουρκία, το νότιο μέρος του πεδίου, ανήκουν στην ίδια πλευρά, και, από το 1952, στην ίδια Αμυντική Συμμαχία, το NATO. Ισχυρός λόγος δηλαδή ήδη υπάρχει για τη συνέχιση και επανισχυροποίηση του δόγματος στενής συνέργειάς τους. Επιπλέον το 1953 (28 Φεβρουαρίου) υπογράφεται προκαταρκτικά το Τριμερές Σύμφωνο Φιλίας της Άγκυρας μεταξύ Ελλάδας, Τουρκίας και Γιουγκοσλαβίας, το οποίο περιελάμβανε την από κοινού εξέταση των προβλημάτων ασφαλείας, συνεννόηση των τριών Δυνάμεων επί ζητημάτων άμυνας καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη των οικονομικών και πνευματικών σχέσεων μεταξύ των Κρατών-Μελών, κοινή τακτική διάσκεψη των υπουργών Εξωτερικών. Στις 7 Νοεμβρίου 1953 υπογράφεται «Συμπληρωματική Συμμαχία» με μόνιμη Γραμματεία. Το Σύμφωνο και η Γιουγκοσλαυία, ενισχύεται το 1954 με την τριπλή «Συνθήκη Συμμαχίας, Πολιτικής Συνεργασίας και Αμοιβαίας Βοηθείας» του Bled μεταξύ των τριών χωρών (9 Αυγούστου 1954). Σκοπός της Συνθήκης του Bled είναι ο συντονισμός της εξωτερικής πολιτικής, συντονισμός των δυνάμεων, κοινό σχέδιο άμυνας και κοινός τύπος οπλισμού. Πρόκειται για τις βάσεις στενότητας και ισχυρής στρατηγικής, πολιτικής, οικονομικής και αμυντικής συνεργασίας παγκόσμιας σημασίας και βάρους αν ληφθεί υπόψη ότι η Γιουγκοσλαυία υπό τον Τίτλο είναι κομμουνιστική χώρα αλλά ανεξάρτητη από τη Σοβιετική Ένωση (δεν ανήκει στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας). Έτσι, ενώ είναι ουδέτερη χώρα επιζητεί την ασφάλεια όχι μεν κατ' ευθείαν από το NATO, αλλά ουσιαστικά από τις Η.Π.Α. μέσω ειδικής Βαλκανικής συμμαχίας με δυο χώρες που μετέχουν στο NATO. Προφανώς οι κινήσεις του τριπλού αυτού συντονισμού έγιναν υπό την αιγίδα των ΗΠΑ.

Οι συνθήκες αυτές και ο συνεπακόλουθος συντονισμός αδρανοποιείται το 1955. Συμβαίνει τότε ανατροπή του Στρατηγικού Δόγματος της Ελλάδας και αντικατάστασή του από άλλο αντίθετο. Πρόκειται για θεμελιώδες, γιγαντιαίο Στρατηγικό Σφάλμα, τις συνέπειες του οποίου ακόμα η χώρα υποφέρει. Ως εστία και καταλύτης της αλλαγής στρατηγικής κατεύθυνσης εμφανίζεται το Κυπριακό. Το Κυπριακό χρησιμοποιήθηκε για να εξουδετερωθεί η σύμπληξη ισχυρού μετώπου συνεργασίας στο ΒαλκανοΜικρασιατικό πεδίο μεταξύ Γιουγκοσλαβίας, Τουρκίας και Ελλάδας. Με την έναρξη του «Κυπριακού Αγώνα» (1 Απριλίου 1955) η Τριπλή Συμμαχία παραμερίζεται υπαιτιότητα της Ελλάδας.

Η ιστορική βάση του Κυπριακού προβλήματος ευρίσκεται στην παραχώρηση της Κύπρου προς την Μ. Βρετανία εκ μέρους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Σύμβαση της Κωνσταντινουπόλεως, 4 Ιουνίου 1878), λίγο πριν αρχίσει το Συνέδριο του Βερολίνου (13 Ιουνίου-13 Ιουλίου 1878). Συντάσσεται στο πλαίσιο Αμυντικής Συμμαχίας μεταξύ των δυο χωρών, κατά την οποία η Αγγλία θα βοηθήσει στρατιωτικά τον Σουλτάνο για την επαναπόκτηση των περιοχών του Βατούμ, Αρδαχάν και Καρς, τις οποίες είχε καταλάβει η Ρωσία κατά τον ΡωσοΟθωμανικό πόλεμο (Απρίλιος 1877 έως Ιανουάριο 1878). Ο Σουλτάνος από το μέρος του υπόσχεται να προβεί σε διοικητικές μεταρρυθμίσεις και αυξημένη προστασία των Χριστιανών και λοιπών υπηκόων της Πύλης. Αλλά το κύριο είναι ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία εκχωρεί την Κύπρο στην Αγγλία ως αντάλλαγμα για τη στρατηγική στήριξη της Αυτοκρατορίας από την Αγγλία και ως βάση για τη στρατιωτική βοήθεια της Αγγλίας προς την Υψηλή Πύλη.

Στις 16 Οκτωβρίου 1915 η Αγγλία προσφέρει επίσημα την Κύπρο στην Ελλάδα, υπό τον όρο άμεσης στρατιωτικής βοήθειας προς την απεγνωσμένα αμυνόμενη Σερβία έναντι Βουλγαρικής επίθεσης βάσει της Συμμαχίας Γερμανίας-Βουλγαρίας. Η Ελλάδα της Φαυλοκρατίας αρνείται την προσφορά στις 21 Οκτωβρίου 1915.

Με τη Συνθήκη της Λωζάνης αναγνωρίζεται η πλήρης προσάρτηση της Κύπρου στη Βρετανική Αυτοκρατορία (Άρθρο 20). Το οποίο και καθίσταται μέρος της Πολιτικής Βενιζέλου. **Το Κυπριακό ζήτημα είναι θέμα μεταξύ της Αγγλίας ως κυριάρχου της Κύπρου και της Ελλάδας και της Τουρκίας ως μητέρων-πατριδων των πληθυσμών (μεγαλύτερου και μικρότερου) που κατοικούν στη νήσο.**

Το 1954 υπό τον Παπάγο αρχίζει η περίφημη «διεθνοποίηση» του Κυπριακού ζητήματος, ανόητο και ολέθριο σφάλμα πρώτου μεγέθους. Ο Σπύρος Μαρκεζίνης, με μεγάλη επιρροή στην Κυβέρνηση, όταν καταλαβαίνει ότι ο Παπάγος ωθείται προς την κατεύθυνση της διεθνοποίησης, παραιτείται τον Απρίλιο του 1954. Η Ελλάδα προσφεύγει στον ΟΗΕ (16.8.1954), αλλά η συζήτηση στη Γενική Συνέλευση του Φθινοπώρου αναβάλλεται μετά και την παρέμβαση των Η.Π.Α. Η Ελλάδα υφίσταται διπλωματική ήττα αφού και η Γιουγκοσλαυία ακόμη κατεψήφισε την Ελληνική προσφυγή. Αρχίζει η μακρά πορεία Ελληνικών πυροτεχνημάτων χωρίς ουσία και αποτέλεσμα, και με συνεχή ουσιαστική επιδείνωση της κατάστασης και διαρκή απαξίωση των ελληνικών συμφερόντων.

Αλλά τα παθήματα δεν συνετίζουν τους άφρονες. Ο Παπάγος, στο τέλος της ζωής του και αδύναμος, επιμένει στην εσφαλμένη στρατηγική οξύνοντάς την με την εντολή προετοιμασίας ενόπλου αγώνα στην Κύπρο.

Στις 1 Απριλίου 1955 αρχίζει ο «Κυπριακός Αγώνας» υπό τον Γρίβα με την ΕΟΚΑ. Το θέμα στερείται λογικής. Τον Ιούνιο του 1955 η Αγγλία προσκαλεί

Ελλάδα και Τουρκία σε Διάσκεψη για την Κύπρο σύμφωνα με τη λογική της πραγματικότητας. Είναι επίσης λογικό σύμμαχες χώρες εμπλεκόμενες στο ζήτημα να έρχονται σε κατευθείαν συνεννοήσεις για το θέμα. Μ. Βρετανία, Τουρκία και Ελλάδα είναι μέλη της ισχυρότερης συμμαχίας του ελεύθερου κόσμου. Αντ' αυτού η Ελλάδα, υπό την πίεση του Μακαρίου, καταθέτει στις 25 Ιουλίου νέα προσφυγή στον ΟΗΕ για την αυτοδιάθεση του Κυπριακού λαού. Ούτως ή άλλως έχει γίνει σαφές ότι η Κυβέρνηση της Ελλάδας ακολουθεί τη γραμμή της διεθνοποίησης του Κυπριακού είτε γιατί πιστεύει ότι έτσι εξυπηρετούνται τα συμφέροντα της χώρας είτε ως μέσον πίεσης. Απορεί κανείς ποια εκδοχή εκ των δύο υποδηλώνει μεγαλύτερη ανοησία της Κυβέρνησης. (Ανάλογο έγινε πρόσφατα με την απειλή-μπλόφα της παρούσας Ελληνικής Κυβέρνησης περί προσφυγής της χώρας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, πράγμα που έγινε μπούμερανγκ, αφού η Γερμανία σωστά κατάλαβε τη ΝεοΕλληνική πονηρία!). Η τριμερής διάσκεψη του Λονδίνου (Αγγλία, Ελλάδα, Τουρκία) καθίστατο συνεπώς άνευ αντικειμένου. Συνέρχεται στις 29 Αυγούστου και φυσικά αποτυγχάνει, ενώ συνεπισύρει τη δραματική επιδείνωση των ΕλληνοΤουρκικών σχέσεων με τα θλιβερά γεγονότα της Πόλης τον Σεπτέμβριο του 1955, κατά την διάρκεια των συνεδριάσεων της συνδιάσκεψης. Για να την προκαταβάλλει, ο Μακάριος είχε συγκαλέσει την «Γ' Παγκύπριο Εθνοσυνέλευση» που εγκρίνει ψήφισμα ότι ο Κυπριακός λαός ουδεμία άλλη λύση του Κυπριακού θα αποδεχθεί πλην της εφαρμογής της αρχής της αυτοδιάθεσης.

[Σημειωτέον ότι και εκείνη την εποχή όμως δεν επικρατούσε ακόμη το καταστρεπτικό δόγμα της «Συναίνεσης στα εθνικά θέματα». Ο Σοφοκλής Βενιζέλος θα κατηγορήσει την Κυβέρνηση για τη γραμμή που ακολούθησε, η οποία έφερε «εις την σημερινήν αξιοθρήνητον κατάστασιν». Θα μεμφθεί τον Στέφανο Στεφανόπουλο (Υπουργό Εξωτερικών στην Κυβέρνηση Παπάγου) διότι οδήγησε σε διπλωματική απομόνωση και ταπείνωση τη Χώρα με το κοινό μέτωπο Αγγλίας και Τουρκίας και θα ζητήσει την παραίτηση της Κυβέρνησης. Ενώ σε αντίστοιχη αβουλία της πρώτης κυβέρνησης Καραμανλή να λύσει το Κυπριακό, θα μιλήσει ακόμη και για «εθνική μειοδοσία της Κυβερνήσεως επί των εξωτερικών ζητημάτων, προς εξασφάλισιν της παραμονής της εις την αρχήν» (1.1.1958)].

Μέχρι τη διεθνοποίηση του Κυπριακού, ο στρατηγικός στόχος της Ελληνικής πολιτικής ήταν η Ένωση. Με τη διεθνοποίηση ο σκοπός μετετοπίσθη στην Αυτοδιάθεση, για να κερδηθεί υποτίθεται η υποστήριξη των πάντων. Τέτοιες απλοϊκότητες καθορίζουν έκτοτε τη χάραξη της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, αν δεν υποκρύπτεται ανόητος υπολογισμός και υπερεκτίμηση του βάρους π.χ. της Σοβιετικής Ένωσης τότε (στις εγγυήσεις της οποίας για την ακεραιότητα της Κύπρου τόσα είχαν εναποτεθεί επι ματαίω). Έτσι μόνη της η Ελλάδα πιάστηκε από τη μύτη σαν κάθε πονηρό πουλί. Η συζήτηση γινόταν πια για ανεξάρτητο Κράτος και

τους όρους δόμησής του. Αλλά από τη στιγμή που υιοθετείται αυτή η γραμμή, από τη φύση του ζητήματος εγείρεται θέμα για τις ειδικές συνθήκες που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην οριοθέτηση των δομών ενός λειτουργικού συνθέματος. Και πρωτεύουσα ειδική συνθήκη ήταν η ύπαρξη δυο κοινοτήτων στη νήσο, πληθυσμιακά μεν άνισων, αλλά δικαιωματικά ίσων σε πλαίσιο ανεξαρτησίας. Σε πλαίσιο ένωσης θα αρκούσε απλώς ειδική προστασία του μειωηφούντος πληθυσμού. Το άλλο μείζον θέμα ήταν το στρατηγικό ενδιαφέρον της Τουρκίας στη νήσο από άποψη ασφάλειας – αυτό που έκανε την Οθωμανική Αυτοκρατορία να παραχωρήσει τη νήσο στην Αγγλία με την υποχρέωση της τελευταίας να βοηθήσει την πρώτη έναντι των βλέψεων της Ρωσίας. Το στρατηγικό ζήτημα ελύετο εύκολα υπό τις κρατούσες περιστάσεις. Η συμμετοχή της Ελλάδας και της Τουρκίας στο NATO εξασφάλιζε τη δυνατότητα στενής στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ τους και υπό την αιγίδα των Η.Π.Α., ηγετικής δύναμης του Ελεύθερου Κόσμου. Έτι περαιτέρω η αίσθηση ασφάλειας της Τουρκίας μπορούσε να ικανοποιηθεί με τη μακροχρόνια ή έστω μόνιμη παραχώρηση εκτεταμένης στρατιωτικής βάσης στη σύμμαχο επί της νήσου. Ωστε η μαθηματική λύση του Κυπριακού ζητήματος ήταν η Ένωση με γενικό στρατηγικό συντονισμό των δύο χωρών κυρίως, και βάση στην Κύπρο για την Τουρκία ή/και παραχώρηση κάποιου εδάφους για λόγους φαινομένου το περισσότερο και εγγύηση τρόπον τινά σοβαρής καταπίστωσης. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι όταν δημιουργήθηκε η επόμενη κρίση, οι Αμερικανικές ιδέες έτειναν προς αυτήν την κατεύθυνση, όπως διατυπώθηκαν στο Σχέδιο Acheson αργότερα (1964).

Η διεθνοποίηση του Κυπριακού και η υιοθέτηση της αρχής της αυτοδιάθεσης ήταν τεράστιο σφάλμα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής.

Το αδιέξοδο που δημιουργήθηκε μετά το 1955 ανέλαβε να λύσει ο Καραμανλής, ο οποίος είχε δώσει δείγματα ότι θεωρούσε τη λύση του ουσιώδη για τη σταθεροποίηση του περιφερειακού μας γεωπολιτικού χώρου. Μετά τις συνθήεις καθυστερήσεις από Ελληνικής πλευράς, υπεγράφη η Συμφωνία της Ζυρίχης (11.2.1951) μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και, βάσει αυτής, η Συνθήκη του Λονδίνου (19.2.1959) μεταξύ Ελλάδας, Τουρκίας, Αγγλίας και των δύο Κοινοτήτων στη νήσο. Υπήρξαν φαίνεται και τρεις ειδικές μυστικές συμφωνίες των τριών Κρατών που αφορούσαν ιδίως στην άλλωστε αυτονόητη ένταξη της ανεξαρτήτου Κύπρου στις δομές των συσχετισμών των συμμάχων και της ηγετικής δύναμης. Μέριμνα για αυτό έπρεπε να ληφθεί ασχέτως της ύπαρξης ρητών συμφωνιών. Η δημιουργία ενός ανεξάρτητου Κράτους εκτός μεν Συμμαχίας αλλά με εγγυήσεις Συμμάχων Κρατών είναι ένας παραλογισμός στο τετράγωνο. Και αυτό έγινε όμως.

Οι Συμφωνίες της Ζυρίχης-Λονδίνου ίδρυσαν ένα ενιαίο κράτος προεδρικού τύπου με συστατικές μέριμνες για την ύπαρξη των δύο κοινοτήτων (Πρόεδρος Έλληνας, Αντιπρόεδρος Τούρκος, δεκαμελές Υπουργικό Συμβούλιο με 7 Έλληνες

και 3 Τούρκους υπουργούς, Βουλή των Αντιπροσώπων με την ίδια αναλογία, τετραμελές Ανώτατο Δικαστήριο με Πρόεδρο ουδέτερο κοινής εμπιστοσύνης, 2 Έλληνες και 1 Τούρκο, Τριμερές Στρατηγείο με αντιπροσώπους της Ελλάδας, της Τουρκίας και της Κύπρου). Το νέο Κράτος υπογράφει Συνθήκη Συμμαχίας με την Ελλάδα και την Τουρκία, ενώ τα τρία μέρη Αγγλία, Τουρκία, Ελλάδα υπογράφουν Συνθήκη Εγγυήσεως για την ανεξαρτησία, εδαφική ακεραιότητα και την ασφάλεια της Κύπρου.

Ήταν μια περιπλοκή μεν αλλά λογική διευθέτηση αν έπρεπε να επιλεγεί η δημιουργία ανεξάρτητου κράτους. Δεν θα μπορούσε να είναι τίποτε άλλο πολύ διαφορετικό, λαμβανομένης υπόψη της πραγματικής κατάστασης επί του πεδίου όπως εξήγησα παραπάνω. Το πολύπλοκο μόρφωμα αυτού του κράτους δεν έγινε εν κενώ. Η καλή λειτουργία του θα εβασίζετο στην στενή συνεργασία Ελλάδας και Τουρκίας και θα εξασφαλιζέτο από την καλή διάθεση που ο βαθύς στρατηγικός συντονισμός των δύο χωρών θα γεννούσε.

Αντ' αυτού, σε 4 μόλις χρόνια από την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, πριν καλά-καλά το μελάνι στεγνώσει σαυτες, ο Μακάριος καταγγέλει τις Συνθήκες (30.11.1963). Ακολουθούν τα δραματικά γεγονότα 1963-4, τα οποία έφεραν Ελλάδα και Τουρκία στα πρόθυρα του πολέμου. Αυτονόμηση θυλάκων Τουρκοκυπρίων, βιαιότητες εκ μέρους της Ελληνοκυπριακής πλευράς, βομβαρδισμοί από Τουρκική αεροπορία. Η Ελλάδα, ως συνήθως, προσέφυγε στις ΗΠΑ – πάντα αναγκαζόμενη να ζητεί σωστική δράση από την Ηγετική Δύναμη και πάντα δρώντας ασύμβατα με αυτήν. Οι ΗΠΑ επιχειρούν ριζική και οριστική λύση του Κυπριακού προβλήματος, με την αντίληψη της νέας αρχής που συζητάμε στις συναντήσεις μας. Το σχέδιο Acheson (προετοιμασμένο από τους Phillips Talbot και George W.Ball) παρουσιάζεται στη Γενεύη, 4 Ιουλίου 1964. Προβλέπει ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, γεωστρατηγική εξασφάλιση της Τουρκίας και κάποια φαινομενολογική παραχώρηση στην Τουρκία, όπως περιέγραφα πριν. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Γεώργιος Παπανδρέου ο πρεσβύτερος συναινεί στις αρχές του σχεδίου και στη δρομολόγηση της λύσης αυτής με ή χωρίς τον Μακάριο. Με τυπική για τον ΝεοΕλληνισμό παλινωδία, αποσύρει την υποστήριξή του κατά τις κρίσιμες συνομιλίες του με τον Πρόεδρο των ΗΠΑ Johnson. Ήταν η τελευταία ευκαιρία ευκαίριας επίλυσης του Κυπριακού σύμφωνα με το γεωπολιτικά έγκυρο Στρατηγικό Δόγμα της Ελλάδας.

Παγιώνεται ανώμαλη κατάσταση, με αναστολή ισχύος στην ουσία του Συντάγματος της Κύπρου. Το αδιέξοδο επιχειρεί να λύσει η κυβέρνηση του Ιωαννίδη το καλοκαίρι του 1974 με βάση την Ένωση. Προς τον σκοπό αυτό ανατρέπεται ο Μακάριος, ο οποίος όμως ζητεί ενεργοποίηση της εγγυητικής Συνθήκης. Εφαρμόζοντας τη Συνθήκη αυτή η Τουρκία (με σύμφωνο γνώμη ή

ανοχή της Αγγλίας) εισβάλλει στην Κύπρο σε δύο φάσεις, μια με Κυβέρνηση στην Ελλάδα του Ιωαννίδη και μια με την Κυβέρνηση Καραμανλή που διαδέχτηκε εκείνη τον Ιούλιο του 1974.

Το μέρος της Κύπρου που είχε καταληφθεί από την Τουρκία οργανώνεται σε ανεξάρτητο Κράτος με μονομερή αναγνώριση της Τουρκίας. Εμπεδώνεται de facto κατάσταση δύο Κρατών. Οι συζητήσεις για επίλυση ξεκινούν πλέον από αυτή τη βάση. Η συγκρότηση της νέας Κύπρου θα είναι ομοσπονδιακή ή συνομοσπονδιακή, η αρχή σύστασης του κράτους διζωνική, δικοινοτική, δηλαδή βάσει της αρχής της πληθυσμιακής και γεωγραφικής διακριτότητας των δυο μερών. Οι ατέρμονες συζητήσεις παίρνουν εντέλει αποφασιστική μορφή το 2000-2004 και καταλήγουν στο Σχέδιο Ανάν. Είναι φυσικά πιο ισόνομο για τις δυο Κοινότητες από τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου. Αλλά αυτός είναι αδήριτος ιστορικός νόμος: αν από θέση αδυναμίας αρνηθείς μια πραγματιστική λύση ενός προβλήματος, τότε η επόμενη λύση θα είναι δυσμενέστερη για εσένα. Τα πάντα είναι συσχετισμός ισχύος. Μόνο που η ισχύς είναι σύνθετο ολοκλήρωμα. Αλλά αυτή είναι η κοσμική τάξη. Άρα η απόλυτη δικαιοσύνη.

Το σχέδιο Ανάν τίθεται σε χωριστό δημοψήφισμα στις δυο Κοινότητες. Η Τουρκοκυπριακή το εγκρίνει, ενώ η Ελληνοκυπριακή, με την κρυφή και σιωπηρή υποστήριξη της Ελληνικής Κυβέρνησης, το απορρίπτει. Τίθεται πια σοβαρά το θέμα της Διχοτόμησης για την άρση του αδιεξόδου.

Εδώ είμαστε. Οι συνέπειες του ανόητου λάθους του 1954-5 ξεδιπλώνονται με μαθηματική ακρίβεια. Κάθε δράση εισάγει καινούριες αρχικές συνθήκες στις εξισώσεις της κοσμικής τάξης. Η ακολουθία του τι έπεται είναι αναγκαία και απαρέγκλιτη, και μπορεί να αλλάξει μόνο με περισσότερο δραστική ενέργεια άλλης κατεύθυνσης που να εισαγάγει νέες αρχικές συνθήκες.

Το 1954-5 ανετράπη το Στρατηγικό Δόγμα της περιόδου 1930-1955. Και ανετράπη τη στιγμή και υπό συνθήκες που έκαναν την ισχύ του επικαιρότερη. Το 2^ο Βενιζελικό Δόγμα συνελήφθη υπό το κράτος Συστήματος Ισορροπίας (αν και ασταθούς πλέον τότε) Μεγάλων Δυνάμεων. Είδαμε ότι αυτό το σύστημα τείνει να ασκεί διασπαστικές τάσεις στη συνοχή γεωπολιτικών χώρων. Παρόλο τούτο το Δόγμα συνίστατο στη στενή συνεργασία Ελλάδας και Τουρκίας. Με τον Παγκόσμιο Διπολισμό μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τις επιπτώσεις αυτού στο ΒαλκανοΜικρασιατικό πεδίο, το Δόγμα καθίστατο θέμα παγκόσμιας σημασίας, στο οποίο είχε άμεσα συμφέροντα η Ηγεμονική Δύναμη του Ελεύθερου Κόσμου. Ο σχετισμός της τριπλής Συμμαχίας Ελλάδας-Τουρκίας-Γιουγκοσλαυίας έδειχνε και στον ηλιθιότερο τη σημασία του Δόγματος.

Και όμως το ανίκανο κατεστημένο της Ελλάδας εγκατέλειψε το Δόγμα της σωτηρίας και υιοθέτησε το ολέθριο Δόγμα αποσταθεροποίησης και πολυδιάσπασης του ΒαλκανοΜικρασιατικού γεωπολιτικού χώρου με την εισαγωγή μόνιμης έντασης στις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας και Ελλάδας-ΗΠΑ. Αυτό που δείχνει τις εφιαλτικές διαστάσεις της παράνοιας του Νεοελληνικού κατεστημένου της Φαυλοκρατίας είναι ότι το καταστροφικό Δόγμα συνεχίστηκε να τηρείται και μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, όταν πια το παγκόσμιο σύστημα μετέπεσε σε καθαρά Ηγεμονικό μονοπολικό με μοναδική κυρίρχη εστία ισχύος και δυναμικό κέντρο πεδίου τις Η.Π.Α. Τώρα, αντι για διασπαστικές, ασκούνται κεντρομόλες και συνεκτικές ροπές στους ολοκληρώσιμους γεωπολιτικούς χώρους. Για μια ακόμη φορά ανακαλύπτουμε ότι το συμφέρον της χώρας ταυτίζεται στην εποχή μας με το Ανυσμα της Ιστορίας στο παντοδύναμο Νυν.

Γιατί η Ηγετική Αναξιοκρατία το έκανε αυτό το ανήκουστο λάθος; Και γιατί επιμένει σ' αυτό; Στα μαθηματικά της πραγματικότητας η απάντηση στο ερώτημα είναι μονοσήμαντη και διττή. Ένα σκέλος είναι εσωτερικό και ένα εξωτερικό. Το εσωτερικό είναι ότι το έκανε ακριβώς γιατί είναι Αναξιοκρατία. Ο ανάξιος φοβάται κάθε άνοιγμα. Προτιμάει τον κλειστό χώρο ενός προεπιλεγμένου συμβατικού παιχνιδιού του οποίου τους κανόνες κατά προτίμηση έχει κάνει ο ίδιος. Η πολιτική της Ελλάδας μετά τον Πόλεμο είναι ανοικτοφοβική. Τα ανοικτά πεδία θα καταδείξουν περιφανώς την ανικανότητα των Νεοελληνικών élites του φαύλου κατεστημένου (και κατεστημένου αντι-κατεστημένου). Η ένταξη στην ΕΟΚ και ΕΕ δεν αποτελεί εξαίρεση. Ο Ευρωπαϊσμός έγινε η ιδεολογία της Ηγετικής Αναξιοκρατίας στη χώρα ακριβώς γιατί αυτή υπολόγιζε ότι έτσι δεν θα φαίνεται η ανικανότητά της. Θα κυβερνάει η Ευρώπη τάχα. Ενώ ταυτόχρονα η Φαυλοκρατία θα προστατεύεται από το «Οχυρό Ευρώπη» έναντι των ιστορικών εξελίξεων της παγκοσμιοποίησης. Τώρα φαίνεται ότι και αυτή η επιλογή ήταν λάθος, αφού αδυνάτισε τη χώρα και την έριξε στο βάραθρο. Και κακώς υπελόγισε ότι έτσι θα σωθεί το τέρας Λεβιάθαν το ίδιο. Η ίδια καταρρέει υπο το βάρος της βλακώδους πονηρίας της. Ό,τι και να επιλέξει η Φαυλοκρατία, αποτυχία και καταστροφή έπεται. Καμία από τις επιλογές της δεν έχει δικαιωθεί. Καμία πρόβλεψή της δεν έχει πραγματοποιηθεί. Αλλα δ'ρα μέχρι τέλους κατά την φύση της: όπου την παίρνει αναβάλλει να πράξει γιατί δεν τολμά τίποτα αφού δεν ξέρει τίποτα. Όπου δεν την παίρνει και πρέπει κάτι να κάνει υπακούει στον πρώτο που θα την διατάξει. Και φευ οι ανίκανοι και άχρηστοι πάνε πάντα με τους χαμένους της ιστορίας.

Ο δεύτερος λόγος συνεπώς που η Ηγετική Αναξιοκρατία αντέστρεψε το σωστό γεωπολιτικό Στρατηγικό Δόγμα της χώρας είναι ότι επηρεάστηκε από εξωτερικό παράγοντα και από εσφαλμένες εκτιμήσεις των συσχετισμών ισχύος στον παγκόσμιο χώρο. Στην ουσία η Φαυλοκρατία

έκανε το 1954-5 αυτό που έκανε και το 1914 και το 1920. Στην προηγούμενη περίπτωση ακύρωσε την πρώτη Βενιζελική στρατηγική, απόλυτου συντονισμού με τη Μεγάλη Παγκόσμια Δύναμη (τότε Αγγλία) και βαθύτατης εμπλοκής της Ελλάδας στη σταθεροποίηση και ενοποίηση από θέση ισχύος του γεωπολιτικού μας χώρου. Στη δεύτερη περίπτωση ακύρωσε το Δόγμα απόλυτου συντονισμού με την Ηγεμονική Δύναμη του Ελεύθερου Κόσμου (τώρα ΗΠΑ) και στενής συνεργασίας με τη σύμμαχο Τουρκία στην ισχυρή διαμόρφωση του κοινού περιφερειακού γεωπολιτικού χώρου. Στην πρώτη περίπτωση η Φαυλοκρατία δρούσε *de facto* υπέρ της Γερμανίας. Στη δεύτερη υπέρ της Σοβιετικής Ένωσης. Οι δεύτερες δυνάμεις (Γαλλία, Ιταλία) έκαναν τις ίντριγκές τους στην πρώτη περίπτωση. Οι δεύτερες δυνάμεις (Γαλλία, εν μέρει Αγγλία) έκαναν τις σχετικές ίντριγκές τους και στη δεύτερη. Οι αναλογίες είναι αποκαλυπτικές.

Η Φαυλοκρατία έχει βλάψει βλάβη βαθιά τη χώρα. Ποτέ δεν σκέφτηκε την χώρα και την κοινωνία της οποίας ηγείται, αλλά μόνο τον εαυτό της με μοναδικό γνώμονά της πώς θα παρασιτευτεί πάνω στο κοινωνικό σώμα και πώς θα κρύβει την ανικανότητα και διαφθορά της. Αποτελεί τυπικό παράδειγμα αυτού που ο Αριστοτέλης ονομάζει «παρέκκλιση πολιτείας». Καιρός να αποτινάξουμε η κοινωνία των ατόμων τον ζυγό. Σάρωση προσώπων, ιδεών, πολιτικών ιδεολογιών της Ηγετικής Αναξιοκρατίας, με στοχευμένη Ειδωλοκλασία. Όλα τα σημάδια είναι ευνοικά.

[Για μια γεωπολιτική ανάλυση της Ιστορίας με αναφορά στο ΒαλκανοΜικρασιατικό πεδίο και στην Στρατηγική της Ελλάδας, δειτε το βιβλίο μου Απόστολος Λ. Πιερρής, *Χώρος και Ιστορία*, Τόμος Α, *Καθολικά Πεδία Δυνάμεων*, 1998.]